

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Stadsdelsnämnderna	1
Stadsdelsnämndernas uppgifter	1
Resursfördelningen till stadsdelsnämnderna	1
Riktlinjer för internprissättning	1
Genomförandegrupp för lokaler	2
Mål för verksamheten 2004-2006	2
Pedagogiska verksamheter:	2
Förskoleverksamhet	2
Mål för verksamheten	2
Särskilda utvecklingsområden i förskolan	2
Särskilda frågor	4
Skolbarnsomsorg	4
Mål för verksamheten	4
Särskilda utvecklingsområden	5
Grundskola	6
Mål för verksamheten	6
Särskilda utvecklingsområden i grundskolan	6
Särskilda frågor	9
Statsbidrag för personalförstärkningar inom skolan	10
Barn- och elevantalsutveckling	10
Medel för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och grundskola i kommunal regi	11
Barn med behov av särskilt stöd	14
Mål för verksamheten	14
Särskilda utvecklingsområden	14
Budget 2004 för pedagogiska verksamheter	14
Verksamhet för barn och ungdom	16
Mål för verksamheten	16
Budget 2004	17
Kultur- och föreningsverksamhet	17
Mål för verksamheten	17
Budget 2004	18
Äldreomsorg	18
Mål för verksamheten	18
Trygghet	19
Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna	21
Anhörigvård	22
Samverkan med landstinget	22
Livskvalitet	22
Avgiftssystem	24
Resursfördelningssystem	24
Budget 2004	24
Omsorg om funktionshindrade	24

Mål för verksamheten	24
Kvalitet i omsorgen om funktionshindrade	25
Kompetensutveckling	25
Inflytande	26
Utbyggnad	26
Individualisering	26
Samverkan med landstinget	27
Avgiftssystem	27
Uljämning av LSS-kostnader	27
Resursfördelning	28
Budget 2004	28
Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	29
Mål för verksamheten	29
Uppsökande och förebyggande arbete	29
Personer med psykiskt funktionshinder	30
Hemlösa	31
Försöks- och träningslägenheter	31
Samverkan med landstinget	31
Motverka missbruk	31
Budget 2004	33
Fysisk verksamhet	33
Mål för verksamheten	33
Fysisk verksamhet och parkskötsel	33
Lokalt Agenda 21-arbete och internt miljöarbete	33
Budget 2004	34
Ekonomiskt bistånd	34
Mål för verksamheten	34
Budget 2004	34
Arbetsmarknadsåtgärder	35
Mål för verksamheten	35
Budget 2004	35
Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige	36
Beslut	36
Övergripande	36
Verksamhet för barn och ungdom	36
Pedagogisk verksamhet: Förskoleverksamhet	36
Pedagogisk verksamhet: Skolbarnsomsorg	36
Pedagogisk verksamhet: Skola	36
Kultur- och föreningsverksamhet	37
Omsorg om funktionshindrade	37
Individ- och familjeomsorg	37
Ekonomiskt bistånd	37
Äldreomsorg	37
Beslut	37
Arbetsmarknadsåtgärder	37
Fysisk verksamhet	38

Stadsdelsnämnderna

Kommunstyrelsens förslag till budget 2004 och plan för 2005 och 2006

Mnkr	Budget 2003	Budget 2004	Plan 2005	Plan 2006
Anslag för nämndens verksamhet	-17 669,9	-17 984,5	-17 926,0	-17 924,0
Kostnader (-)	-18 120,4	-18 449,7	-18 391,2	-18 389,2
Intäkter	450,5	465,2	465,2	465,2
Anslag för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder	-1 121,1	-1 139,1	-1 139,1	-1 139,1
Kostnader (-)	-1 176,1	-1 194,1	-1 194,1	-1 194,1
Intäkter	55,0	55,0	55,0	55,0
Summa stadsdelsnämnder - netto	-18 791,0	-19 123,6	-19 065,1	-19 063,1

Folkmängd 2002-12-31 - stadsdelsnämnderna

Ålder	0-19	20-64	65-	Summa
Totalt antal	154 779	486 588	116 781	758 148

Stadsdelsnämndernas uppgifter

Nämndernas arbete skall bygga på helhetssyn och goda kunskaper om förhållandena i respektive stadsdelsnämndsområde. Till stadsdelsnämndernas ansvarsområde hör kommunal förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och grundskola samt insatser för barn med behov av särskilt stöd. Vidare ingår i stadsdelsnämndernas ansvarsområde äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade, individ- och familjeomsorg, fritids- och kulturverksamhet, barn- och ungdomsverksamhet, Agenda 21, viss tillsynsverksamhet, enklare bygglov och markupplåtelser, konsumentvägledning samt fysisk verksamhet, t.ex. skötsel av gator och parker.

Resursfördelningen till stadsdelsnämnderna

I budgeten beslutar kommunfullmäktige om medel per verksamhetsområde. Dessa medel fördelas i sin tur till de 18 stadsdelsnämnderna genom ett av kommunfullmäktige beslutat system för resursfördelning till stadsdelsnämnderna. Systemet innebär att medel fördelas efter nämndernas struktur och genom schabloner. Resurserna fördelas i två anslag – Anslag för nämndens verksamhet och Anslag för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder.

Kommunstyrelsen har i samarbete med utrednings- och statistikkontoret (USK) inlett en översyn av resursfördelningsmodellerna för huvuddelen av verksamhetsområdena. Utredningarna kommer att föreläggas kommunfullmäktige.

Riktlinjer för internprissättning

Riktlinjer för internprissättning vid köp och försäljning av verksamheter mellan stadsdelsnämnderna redovisas i bilaga 6.

Genomförandegrupp för lokaler

I staden finns tre genomförande- och referensgrupper som arbetar med ny-, om- och tillbyggnader av boenden och lokaler. Kommunfullmäktige har också beslutat att tillsätta en genomförandegrupp för förskolelokaler. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att se över gruppernas ansvar och organisation i syfte att ta fram en ny arbetsordning där befintliga grupper ersätts.

Mål för verksamheten 2004-2006

Stadsdelsnämnderna skall

- * stärka den lokala demokratin och delaktigheten
- * öka kvaliteten i verksamheterna och förbättra servicen till stockholmarna
- * utveckla verksamheten.

Pedagogiska verksamheter:

Förskoleverksamhet

Mål för verksamheten

- * minska barngrupperna med i genomsnitt två barn per grupp under mandatperioden.

Förskolans verksamhet styrs av läroplanen för förskolan. Utifrån läroplanens mål kommer kommunfullmäktige under år 2003 att fatta beslut om en förskoleplan för Stockholms stad.

Mindre barngrupper är en förutsättning för att kunna erbjuda alla barn en bra pedagogisk verksamhet utifrån de mål som gäller för förskolan. Att minska barngruppernas storlek med oförändrad personalstyrka är därför den enskilt viktigaste åtgärden för att stärka kvaliteten i förskolan. Mindre barngrupper är också viktigt för barnens och medarbetarnas arbetsmiljö.

Vi vill se en minskning av antalet barn i småbarnsgrupperna (1-3 år) till 14 barn med sikte på 12 barn och en minskning av barngrupperna för äldre barn (4-5 år) till 18 barn med sikte på 16 barn.

Särskilda utvecklingsområden i förskolan

Utifrån de mål som gäller för förskolan krävs under de kommande åren följande särskilda utvecklingsinsatser i förskolan. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att dessa utvecklingsinsatser vidtas inom nämndens ansvarsområde.

Språkutveckling

En tidig, kraftfull satsning på barns språkutveckling är mycket viktig. Det gäller såväl svenska språket som modersmål för de barn med annat modersmål än svenska. Att stimulera barnens språkutveckling i förskolan är en ständigt pågående uppgift för alla som arbetar i förskolan. För att utveckla detta krävs att alla medarbetare i förskolan erbjuds kompetensutveckling i barns språkutveckling.

För barn med annat modersmål än svenska skall stödet i förskolan för utveckling av det egna modersmålet förstärkas i syfte att tillsammans med föräldrarna lägga grunden till flerspråkighet.

Personal och ledarskap

Goda arbetsförhållanden är en förutsättning för att behålla medarbetarna i förskolan och minska sjukfrånvaron. Kraftfulla satsningar på kompetensutveckling för alla medarbetare är viktigt för att stärka förskolans pedagogiska verksamhet.

Förskolan står inför stora rekryteringsbehov. Kommunstyrelsen har i uppdrag att vidta de strategiska åtgärder som krävs för att långsiktigt säkra personalförsörjningen till förskolan.

Förskolechefernas kompetens är av avgörande betydelse för hur förskolan fungerar. Kommunstyrelsen skall i samverkan med stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden föreslå en strategi för kompetensutveckling och för att säkra rekrytering av förskolechefer.

Lokalförsörjning och hyresfrågor

Stadens prognoser visar på ökat barnantal under de kommande åren. Detta tillsammans med ambitionen att minska barngruppernas storlek i förskolan och öka andelen barn som går i förskolan innebär att det under kommande år kommer att finnas ett betydande behov av nya förskolelokaler. I bokslut för år 2002 har 200 mnkr avsatts i syfte att genom ny-, till- och ombyggnation säkra tillgången till förskolelokaler.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett förslag till ramavtal för de lokaler för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg staden hyr av bostadsbolagen. Syftet med ramavtalet är att, förutom att reglera hyresvillkoren, utjämna hyresnivån mellan de olika lokalerna. För SISAB skall det ramavtal som är under utarbetande för skollokaler även gälla för lokaler för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Staden hyr ut lokaler i andra hand till enskilda anordnare av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. I de fall de är belägna i fastigheter ägda av bostadsbolagen skall lokalerna hyras ut i första hand till de enskilda anordnarna. Skulle verksamheten upphöra skall lokalen alltid erbjudas annan förskoleverksamhet, enskild eller kommunal, innan den hyrs ut till annan verksamhet.

Bostadsbolagens styrelser uppmanas besluta i enlighet med ovanstående.

Föräldrainflytande

Föräldrar skall ges goda möjligheter till inflytande i förskolan och dess verksamhet. Det gäller såväl frågor som direkt rör det egna barnets situation i förskolan som frågor av allmän betydelse för en förskoleenhet eller för hela förskoleverksamheten i ett stadsdelsnämndsområde. Formerna för utvecklings-

samtal, föräldramöten och olika former av föräldraråd för en enhet och för hela stadsdelnämnden skall utvecklas.

Uppföljning, utvärdering och utveckling

Väl fungerande uppföljning och utvärdering av förskoleverksamheten är nödvändig. Utbildningsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av förskolan. För att förstärka nämndens arbete i detta har utbildningsnämnden anställt förskoleinspektörer.

I förskolan sker ett betydande utvecklingsarbete. För att kunna ta tillvara erfarenheterna av detta krävs att arbetet dokumenteras och analyseras. Detta skall ligga till grund för ett gemensamt utvecklingsarbete i staden. Utbildningsnämnden skall föreslå hur utvecklingsarbetet för förskolan kan stärkas.

Särskilda frågor

Föräldrarna skall ges möjlighet att välja mellan olika kommunala och enskilda förskolor samt familjedaghem. I alla delar av staden skall det i närområdet finnas minst en kommunalt driven förskola. Likvärdiga villkor för alla former av förskola är en förutsättning för valfrihet.

Den öppna förskolan har en viktig roll att fylla för barn som inte är inskrivna i den ordinarie förskoleverksamheten och för hemmavarande föräldrar.

Kommunstyrelsen har i uppdrag att föreslå förändringar av resursfördelnings-systemet för förskoleverksamhet.

De kommunalt drivna förskolorna har ansvar för att alla barn, vars föräldrar önskar plats i förskolan erbjuds detta inom tre månader. Varje stadsdelsnämnd har ansvar för att uppfylla barnomsorgsgarantin. Utifrån detta ansvar skall stadsdelsnämnderna organisera verksamheten så att föräldrar normalt sett inom tremånadersperioden kan erbjudas en plats i närområdet. För att tillgodose detta har stadsdelsnämnderna 40,0 mnkr som fördelas till nämnderna utifrån antalet barn i förskolan i respektive stadsdelsnämnd. Kommunstyrelsen följer särskilt denna fråga.

Skolbarnsomsorg

Mål för verksamheten

- * alla elever i skolår F-6 skall erbjudas en trygg och stimulerande skolbarnsomsorg.

Fritidshemmen styrs av den statliga läroplanen. Under år 2004 skall kommunfullmäktige besluta om en ny skolplan för Stockholms stad.

Särskilda utvecklingsområden

Integrering av skola och skolbarnsomsorg

Skolbarnsomsorgen, fritids, är en viktig del av skolans verksamhet och en viktig del av barnens vardag. En väl fungerande skolbarnsomsorg är en viktig del i en helhetssyn på barnet och dess möjligheter till trygghet och stimulans under hela dagen i skolan. Arbetet med att föra samman skolbarnsomsorgen och skolan skall fortsätta. Detta får dock inte leda till att skolbarnsomsorgens pedagogik och metodik försvagas. Skolan skall ge goda möjligheter till utveckling av skolbarnsomsorgens pedagogik och metodik. De olika personalkategoriernas kompetens skall tas tillvara i skolbarnsomsorgen.

Fysiska aktiviteter

Det är viktigt att alla barn under skoldagen ges möjlighet till fysiska aktiviteter. Det är en viktig uppgift för fritidshem och mellanstadieverksamhet att motivera alla barn i skolår F-6 att dagligen på något sätt delta i fysiska aktiviteter.

Personal och ledarskap

Goda arbetsförhållanden är en förutsättning för att säkra personalförsörjningen till skolbarnsomsorgen och minska sjukfrånvaron. Kraftfulla satsningar på kompetensutveckling är viktigt för att stärka skolbarnsomsorgens kvalitet. Kommunstyrelsen skall besluta om en strategi för att säkra personalförsörjningen till skolbarnsomsorgen.

Uppföljning och utvärdering

Väl fungerande uppföljning och utvärdering av skolan, förskolan och skolbarnsomsorgen är nödvändig. Utbildningsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering.

Fritidsklubb

Kommunstyrelsen har i uppdrag att i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna under våren 2003 lämna förslag till införande av fritidsklubb för elever i skolår 4-6. På grund av de snabbt försämrade ekonomiska förutsättningarna för staden måste införandet av fritidsklubb skjutas upp till dess de ekonomiska förutsättningarna förändras.

Grundskola

Mål för verksamheten

- * andelen elever som lämnar grundskolan och har uppnått kunskapsmålen skall öka under mandatperioden.

Grundskolans verksamhet styrs av de nationella styrdokument, bl.a. läroplanen för grundskolan. Utifrån läroplanens mål kommer kommunfullmäktige under år 2004 att fatta beslut om en ny skolplan för Stockholms stad.

Skolan skall ge alla elever möjlighet att uppnå skolans kunskapsmål. De stora skillnaderna i resultat mellan elever från olika delar av staden måste minskas. För att uppnå detta krävs en kraftfull satsning i hela staden för att tidigt uppmärksamma de elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen och utifrån en analys av varje elevs förutsättningar vidta de åtgärder som krävs.

Nämnderna skall göra en bedömning av vilka elever som riskerar att inte nå målen samt en analys av skälen till detta. Utifrån detta skall nämnderna föreslå ett åtgärdsprogram för läsåret 2004/2005. Nämnderna skall till kommunstyrelsen särskilt redovisa effekterna av de gjorda åtgärderna. Nämnderna tilldelas i särskild ordning den ökning av statsbidrag som staden erhåller för personalförstärkningar inom skolan.

Skolan skall ge alla elever möjlighet att utvecklas som individer utifrån vars och ens förutsättningar och behov. Skolans värdegrund som den uttrycks i läroplanen är tydlig i detta avseende. Detta innebär bl.a. att skolan aktivt skall främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. I sitt bemötande och bedömning av elever har skolan ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Skolan skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmågor och intressen oberoende av könstillhörighet.

I läroplanen anges att skolan skall stärka den enskilde elevens tillit till den egna förmågan. Att bli bekräftad utifrån sina egna förutsättningar stärker elevens vilja att lära. Ökad självtillit stärker den enskildes möjligheter att i olika situationer självständigt formulera och hävda ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden.

Särskilda utvecklingsområden i grundskolan

Utifrån de mål som gäller för grundskolan krävs under de kommande åren följande särskilda utvecklingsinsatser i grundskolan. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att dessa utvecklingsinsatser vidtas inom nämndens ansvarsområde.

Språk- och läsutveckling

Att ge alla elever goda språkkunskaper i svenska och att dessutom ge de elever som har annat modersmål än svenska goda kunskaper i sitt modersmål är av

största betydelse. Att stimulera elevernas språkutveckling är en ständigt pågående uppgift för alla i skolan och skolbarnsomsorgen.

Utbildningsnämnden skall i samverkan med stadsdelsnämnderna utveckla formerna för hur elevers språk- och läsutveckling kan stärkas inom befintlig resurstilldelning, bl.a. genom ämnesundervisning på modersmål, i grundskolan och gymnasieskolan. Samarbetet mellan Stockholms stadsbibliotek och grundskolorna för att stimulera elevernas läsutveckling skall förstärkas ytterligare.

Matematik

Att stärka elevernas matematikkunskaper är av stor vikt. Goda matematikkunskaper är nödvändiga för att bl.a. långsiktigt stärka kunskaperna i naturvetenskap och teknik. En viktig del i arbetet med att stärka matematikkunskaperna är att ge elever med annat modersmål än svenska möjlighet att studera matematik på sitt modersmål.

Utbildningsnämnden skall i samverkan med stadsdelsnämnderna utveckla formerna för hur barns och ungdomars intresse för och kunskaper i matematik kan stärkas.

Personal och ledarskap

Goda arbetsförhållanden är en förutsättning för att behålla medarbetarna i grundskolan och minska sjukfrånvaron. Kraftfulla satsningar på kompetensutveckling är viktigt för att ytterligare stärka kvaliteten i grundskolan.

Grundskolan står inför stora rekryteringsbehov. Kommunstyrelsen har i uppdrag att vidta de strategiska åtgärder som krävs för att långsiktigt säkra personalförsörjningen till grundskolan.

Skolledarnas kompetens är av avgörande betydelse för hur skolan fungerar. En långsiktig medveten strategi för kompetensutveckling och rekrytering av skolledare är nödvändig, bl.a. utifrån rektors roll som pedagogisk ledare och budgetansvarig. Kommunstyrelsen utreder hur nyanställda rektorer kan ges tidsbegränsade förordnanden.

Elevhälsa

Mot bakgrund av bl.a. de alarmerande uppgifterna om andelen elever som är stressade pekar skolläkaren på nödvändigheten av att elevernas inflytande över sitt eget skolarbete och över hela skolans verksamhet stärks. Att ha kontroll över sin vardag, att bli bekräftad utifrån sina egna förutsättningar och att kunna påverka och styra sin dag i skolan är en nyckelfaktor för att stärka elevens tillit till den egna förmågan. En nödvändighet för detta är att känna trygghet. Staden skall bidra till att stärka den enskilde individens självkänsla och därmed stärka dennes möjligheter att i olika situationer i livet kunna ta tydlig ställning i utsatta situationer. Skolorna skall systematiskt arbeta med detta. Skolan skall förebygga och motverka alla former av förtryck och kränkande behandling. Kommunfullmäktige kommer att ta ställning till ett förslag om policy mot mobb-

ning. Policyn skall ta sikte på alla former av mobbning och kränkande behandling, t.ex. sådan som tar sig sexistiska och främlingsfientliga uttryck.

En väl fungerande elevvård är av avgörande betydelse för att stärka elevernas hälsa. Utbildningsnämnden har i uppdrag att i samverkan med stadsdelsnämnderna utarbeta ett förslag till strategi för elevvården i Stockholms stads skolor. En sådan strategi skall så långt det är rättsligt möjligt även omfatta fristående skolor.

Ansvar för skolhälsovård för elever i förskoleklass har övergått till kommunerna. Finansiering sker via utökning av det generella statsbidraget. För Stockholms stad beräknas det ge ökade statsbidragsintäkter med 3,5 mnkr. Schablonen för skolår 0-5 har höjts med motsvarande belopp.

Elev- och föräldrainflytande

Dagens skola skall vara målstyrd och den enskilde elevens rätt att uppnå läroplanens mål skall stå i fokus. En nyckel till studieframgång är att få varje elev att känna lust till lärande. Den moderna skolan kräver en fortsatt utveckling av elevaktiva arbetsformer och samverkan mellan lärare och övrig personal i skolan. En helhetssyn på eleven och dennes lärande är viktigt för att uppnå goda resultat, trivsel och kunskapslust. I detta sammanhang är det viktigt att stärka elevernas delaktighet i såväl lärsituationen som i skolan som helhet. En del i detta är att eleverna informeras om sina rättigheter, t.ex. enligt arbetsmiljölagen.

Väl fungerande utvecklingssamtal är en förutsättning för en god dialog mellan skolan, elever och föräldrar. Utvecklingssamtalen är en nödvändig förutsättning för väl fungerande elev- och föräldrainflytande.

Grundskolor som vill pröva lokala styrelser med rektor och företrädare för elever, personal, föräldrar och andra personer, vars kompetens är av särskild betydelse för skolan, skall ges möjlighet till det. Detta kan stärka mångfalden i de kommunala grundskolorna.

Lokalförsörjning och hyresfrågor

Staden har ansvar för att alla elever erbjuds plats i grundskolan. Skollokaler skall erbjuda en bra arbetsmiljö för elever och anställda i skolan. Skollokaler måste utvecklas utifrån de pedagogiska krav som finns. Skolornas utemiljö skall utvecklas för att bl.a. stimulera till rörelse.

Barn- och elevantal förändras över tiden. Det är angeläget att skollokaler över tiden ger möjlighet till en flexibel användning inom främst det pedagogiska området.

Kulturskolans verksamheter är en viktig del i stadens skolpolitik. En förutsättning för denna politik är en nära samverkan mellan stadsdelsnämnderna och Kulturskolan för att tillgodose Kulturskolans behov av ändamålsenliga lokaler.

Arbetet med att minska lokalkostnadernas andel av grundskolans verksamhet måste intensifieras. En viktig del i detta är att stadsdelsnämnderna snabbt kan säga upp hyresavtal för skollokaler som inte nyttjas. En annan viktig del är att skolhyrorna hålls så låga som möjligt utifrån de krav på lokalerna som ställs.

Ramavtal för grundskolelokaler som ägs av Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) har upprättats. Av avtalet framgår att hyran skall motsvaras av självkostnaden. Kommunstyrelsen och SISAB ges i uppdrag att utarbeta ett ramavtal för samtliga skollokaler staden hyr av SISAB, som innebär att skolornas hyreskostnader sänks med 100 mnkr.

I stadens bokslut för år 2002 har 200 mnkr avsatts för ventilationsombyggnader i stadens skolor.

Kompensation utgår till de stadsdelsnämnder för vilka systemet med självkostnadshyra medför en negativ budgetkonsekvens som överstiger 2,0 mnkr i förhållande till år 2001. Ersättningen utgår t.o.m. 2004, varefter en förnyad översyn skall göras.

Uppföljning, utvärdering och utveckling

En väl fungerande uppföljning och utvärdering av grundskoleverksamheten är nödvändig. Utbildningsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av grundskolan.

Likvärdig betygssättning är av stor vikt. Utbildningsnämnden skall i samverkan med stadsdelsnämnderna föreslå åtgärder som förbättrar möjligheter till en likvärdig betygssättning. Detta arbete skall så långt det är möjligt även omfatta fristående skolor.

I grundskolan sker ett betydande utvecklingsarbete. För att kunna ta tillvara erfarenheterna av detta krävs att arbetet dokumenteras och analyseras. Detta skall ligga till grund för ett gemensamt utvecklingsarbete i staden. Utbildningsnämnden skall föreslå hur utvecklingsarbetet för grundskolan kan stärkas.

Särskilda frågor

Lugn och ro är en förutsättning för lärande. Skolans arbetsmiljö skall präglas av trygghet, respekt och tolerans och därmed arbetsglädje i skolan. Lärande förutsätter trivsel. Varje skola skall ha tydliga åtaganden för trygghet, vilket även bör utgöra kvalitetsgaranti till eleverna/föräldrarna.

Förskoleklass bedrivs integrerat med grundskolan. Det är viktigt att skolan i ökad utsträckning anpassar verksamheten i förskoleklass utifrån sexåringars förutsättningar.

Kulturskolan utgör en viktig del av stadens skolpolitik. Kulturskolan och grundskolan skall samverka i syfte att alla elever skall erbjudas plats i Kulturskolan. En viktig del i detta är att grundskolan och Kulturskolan samverkar om schemaläggning.

Att eleverna äter i skolan är en förutsättning för lärandet. Skolmaten skall hålla god kvalitet och hänsyn skall tas till elevernas önskemål. Maten bör i så stor utsträckning som möjligt lagas i skolan och vara vällagad och näringsrik. Staden skall öka andelen inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda till minst 15 % år 2006. Skolmåltiden skall präglas av lugn och ge tillfälle till återhämtning och social samvaro.

För det förebyggande arbetet för barn och ungdomar är det av särskild vikt att socialtjänsten och skolan kan finna fungerande samarbetsformer, i samverkan med föräldrarna.

Kommunstyrelsen har i uppdrag att i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram förslag, som innebär att ansvaret för förberedelseklasserna ligger kvar hos stadsdelsnämnderna men att utbildningsnämnden ges ett tydligt ansvar för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Vidare har kommunstyrelsen i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i uppdrag att pröva förutsättningarna för att nämnderna skall erhålla flyktingkolschablon för alla elever i förberedelseklass samt konsekvenserna av att utöka tiden för flyktingkolschablon från 18 till 36 månader.

Statsbidrag för personalförstärkningar inom skolan

Riksdagen har beslutat om ett särskilt statsbidrag för att öka personaltätheten i skolverksamheterna. Avsikten är att medlen skall användas för att öka måluppfyllelsen i skolan. Statsbidraget ökas successivt från hösten år 2001 till hösten år 2006. För läsåret 2002/2003 har Stockholms stad erhållit 131,8 mnkr och för läsåret 2003/2004 beräknas 197,7 mnkr erhållas.

Medlen för 2004 fördelas till grundskolan genom stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden till 100 % i enlighet med de socioekonomiska kriterier som ligger till grund för fördelning av resurser till verksamhetsområdet barn med behov av särskilt stöd.

Barn- och elevutveckling

Antalet barn i förskoleverksamhet beräknas öka under planperioden. Detta tillsammans med minskade barngrupper innebär att det kommer att finnas ett betydande behov av nya förskolelokaler.

För åldrarna 6-12 år i skolbarnsomsorg prognostiseras en minskning av antalet inskrivna barn t.o.m. år 2005 för att sedan öka något år 2006. Antalet elever i grundskolan förväntas minska under planperioden.

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2003-2006 för det totala antalet barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt det totala antalet elever i grundskola inklusive förskoleklass.

<i>Verksamhet</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>
Förskoleverksamhet 1-5 år	35 000	36 000	37 200	38 300
<i>varav enskild förskoleverksamhet</i>	<i>11 200</i>	<i>11 500</i>	<i>11 900</i>	<i>12 200</i>
Skolbarnsomsorg 6-12 år	28 000	27 200	26 900	27 100
<i>varav enskild skolbarnsomsorg</i>	<i>5 600</i>	<i>5 400</i>	<i>5 400</i>	<i>5 400</i>
Grundskola inkl. förskoleklass	75 600	75 100	74 500	73 900
<i>varav fristående grundskola inkl. förskoleklass</i>	<i>11 500</i>	<i>11 700</i>	<i>11 800</i>	<i>11 800</i>

Medel för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och grundskola i kommunal regi

Schabloner för kommunal förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt för elever i kommunal skola fastställs av kommunfullmäktige. Schablonerna fördelas till den stadsdelsnämnd där barnet/eleven är inskriven.

Kommunfullmäktige fastställer även en skolpeng för kommunala skolor samt en flyktingkolschablon.

Stadsdelsnämnderna har erhållit resurser utifrån inskrivningen den 30 september 2002. I kommunstyrelsens avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan justeras nämndernas budget utifrån antalet inskrivna barn/elever vid mättillfället i september 2003. Slutlig justering av budget år 2004 kommer att göras på ett genomsnitt av inskrivna barn/elever under år 2004 och regleras i kommunstyrelsens ärende om tertialrapport 2 för 2004.

Intäktsbudgeten för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har fördelats till stadsdelsnämnderna utifrån den beräknade, genomsnittliga taxeintäkten av föräldraavgiften. Beräkningen bygger på maj månads debitering år 2002 i respektive stadsdelsnämnd.

Fördelningen av resurser till grundskolan sker huvudsakligen utifrån antalet elever i grundskolan i respektive stadsdelsnämnd. Mot bakgrund av de betydande resultatskillnader som föreligger mellan elever i olika delar av staden bör resursfördelningssystemet för grundskolan förändras. Kommunstyrelsen har i uppdrag att föreslå ett förändrat resursfördelningssystem för grundskolan. I detta arbete bör bl.a. frågor om konsekvenserna av stora elevantalsförändringar och enheternas storlek övervägas.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Schablonen för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för 2004 utgår enligt följande.

<i>Prestation (kr)</i>	<i>1/1 2003</i>	<i>1/1 2004</i>
Heltidsschablon 1-3 år	105 100	109 300
Heltidsschablon 4-5 år	88 400	91 900
Deltidsschablon 1-3 år	88 400	91 900
Deltidsschablon 4-5 år	74 300	77 300
Allmän förskoleschablon	35 300	36 700
Skolbarnsomsorgsschablon 6-9 år	36 540	36 540

För barn inskrivna i familjedaghem utgår inte medel för lokaler. Stadsdelsnämnderna erhåller ett tillägg med 4 800 kr/barn och år för barn som är inskrivna i familjedaghem.

Medel för omsorg på obekvämt arbetstid ingår i förskole- och skolbarnsomsorgsschablonen.

Medel för lokaler utgår inte för barn inskrivna i skolbarnsomsorg i skolår 4-6.

Taxor för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg redovisas i bilaga 3.

Medel för språkstödande verksamhet

Medel för språkstödande verksamhet fördelas till stadsdelsnämnderna efter motsvarande andel elever, som deltar i svenska som andra språk i förhållande till det totala barnantalet i åldrarna 1-5 år i respektive stadsdelsnämndsområde.

<i>Andel barn i behov av språkstöd</i>	<i>Belopp per barn (kr)</i>
0 % – <30 %	8 100
30 % – <60 %	9 200
60 % – 100 %	10 600

Medel till förskolan utifrån de socioekonomiska förhållandena i stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämnderna tillförs utöver schablon och språkstöd ytterligare medel som fördelas utifrån de socioekonomiska kriterierna som ligger till grund för fördelning av medel till verksamheten barn med behov av särskilt stöd.

Grundskoleverksamhet

Stadsdelsnämnderna erhåller en grundschablon i två nivåer. En kommunal skolpeng fastställs även för år 2004. Den av kommunfullmäktige beslutade skolpengen får inte användas till lokalhyror, rektorslöner eller central administration.

För elever med svenska som andra språk erhåller stadsdelsnämnderna en schablon per elev som deltar i svenska som andra språk.

För elever som deltar i modersmålsundervisning erhåller stadsdelsnämnden en schablon per deltagande elev.

För flyktingbarn som deltar i undervisning i stadens grundskolor och som omfattas av introduktionstiden, dvs. de inledande 18 månaderna i staden, tilldelas stadsdelsnämnderna extra resurser i form av en flyktingskolschablon. Flyktingskolschablonen fördelas utifrån antalet elever i grundskoleålder 7-16 år efter avläsning i FLYKT-systemet.

Huvuddelen av statsbidraget för personalförstärkningar inom skolan fördelas till stadsdelsnämnderna till 100 % utifrån de socioekonomiska kriterierna som ligger till grund för fördelningen av medel till verksamheten barn med behov av särskilt stöd.

Det kommunala skolväsendet skall säkerställa att alla elever ges plats i en närliggande skola. Särskilda medel har fördelats till stadsdelsnämnderna för denna skolpliktsbevakning utifrån antalet elever i kommunal grundskola i respektive stadsdelsnämndsområde.

Grundschablonen för grundskoleverksamhet för 2004 utgår enligt följande.

<i>Prestation (kr)</i>	<i>1/1 2003</i>	<i>1/1 2004</i>
Grundschablon skolår 0-5	53 800	54 400
<i>Varav:</i>		
<i>hyra/lokaler</i>	<i>12 000</i>	<i>11 450</i>
<i>SDN administration inkl. rektorslön</i>	<i>3 050</i>	<i>3 050</i>
Grundschablon skolår 6-9	68 360	69 190
<i>Varav:</i>		
<i>Hyra/lokaler</i>	<i>16 700</i>	<i>16 150</i>
<i>SDN administration inkl. rektorslön</i>	<i>3 180</i>	<i>3 180</i>
Modersmålsundervisning skolår 0-9	10 340	10 550
Flyktingskolschablon	14 530	14 820

Skolpeng

Skolpengen till de kommunala grundskolorna för 2004 utgår enligt följande.

<i>Prestation (kr)</i>	<i>1/1 2003</i>	<i>1/1 2004</i>
Skolpeng skolår 0-5	37 180	37 590
Skolpeng skolår 6-9	46 490	47 050

Schablon för svenska som andraspråk

Schablonen för 2004 utgår enligt följande.

<i>Antal deltagande i förhållande till det totala elevantalet/skola i nämnden</i>	<i>Schablon(kr) Skolår 0-5 2004</i>	<i>Schablon(kr) Skolår 6-9 2004</i>
0 % – <30 %	14 590	17 500
30 % – <60 %	17 150	20 080
60 % – 100 %	19 780	22 680

Barn med behov av särskilt stöd

Mål för verksamheten

- * elever med behov av särskilt stöd skall erbjudas de insatser som krävs för att var och en på ett fullgott sätt skall kunna delta i skolverksamheten och uppnå målen.

Begreppet barn med behov av särskilt stöd syftar inte på någon bestämd och avgränsad grupp barn eller barn med vissa bestämda egenskaper. Det anger snarare att vissa barn tillfälligt eller varaktigt kan ha behov av betydligt mer stöd än vad som normalt finns att tillgå i en skola eller förskola.

Särskilda utvecklingsområden

Samverkan kring elever

Det är angeläget att personalen kring en elev som är i behov av särskilt stöd samverkar för att bästa resultat för den enskilda eleven skall uppnås.

Analys av behov

Allt fler barn och ungdomar ges särskilt stöd. Kostnaderna har ökat betydligt under senare år samtidigt som det framförs att det finns betydande behov, som av ekonomiska skäl i dag inte kan tillgodoses i förskolan och grundskolan. Kommunstyrelsen skall i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en fördjupad analys av kostnaderna för barn med behov av särskilt stöd, av de behov som kan antas finnas samt, utöver de rent ekonomiska åtgärderna, vilka övriga åtgärder som bör vidtas dels för att minska behovet av stöd, dels för att utveckla formerna för stöd till barn och ungdomar med behov av särskilt stöd.

Budget 2004 för pedagogiska verksamheter

Kostnaderna för *kommunal förskoleverksamhet* uppgår till 2 335,0 mnkr och intäkterna till 161,7 mnkr. Detta är en ökning av kostnaderna med 72,6 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror i huvudsak på minskade kostnader för prestationer och höjda schabloner med 4 %. Ökade intäkter med 7,8 mnkr jämfört med föregående år beror främst på höjd nivå i maxtaxan. Därutöver har under utbildningsnämnden nettokostnader budgeterats för enskilt driven och interkommunal förskoleverksamhet. För ökade nettokostnader avseende beräknade prestationsförändringar har medel reserverats i Central medelsreserv. Detta kommer att regleras i samband med kommunstyrelsens avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan och slutlig justering sker i tertialrapport 2 för 2004.

Budget 2004 (mnkr)	Kostnader	Intäkter
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-2 335,0	161,7
Budgeterat till utbildningsnämnden	-988,3	0,0
Reserverat i Central medelsreserv – ökade kostnader och intäkter för prestationsförändringar	-251,0	17,0
Summa totalt för förskoleverksamhet	-3 574,3	178,7

Kostnaderna för **kommunal skolbarnsomsorg** uppgår till 846,3 mnkr och intäkterna till 131,6 mnkr. Detta är en minskning av kostnaderna med 12,7 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror på minskade kostnader för prestationer. Ökade intäkter med 5,5 mnkr jämfört med föregående år beror främst på höjd nivå i maxtaxan. Därutöver har under utbildningsnämnden nettokostnader budgeterats för enskilt driven och interkommunal skolbarnsomsorg. För minskade nettokostnader avseende beräknade prestationsförändringar har medel beaktats i Central medelsreserv. Detta kommer att regleras i samband med kommunstyrelsens avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan och slutlig justering sker i tertialrapport 2 för 2004.

Budget 2004 (mnkr)	Kostnader	Intäkter
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-846,3	131,6
Budgeterat till utbildningsnämnden	-169,4	0,0
Beaktat i Central medelsreserv – minskade kostnader och intäkter för prestationsförändringar	36,5	-5,2
Summa totalt för skolbarnsomsorg	-979,2	126,4

Kostnaderna för **kommunal grundskoleverksamhet** uppgår till 4 524,6 mnkr. Detta är en ökning av kostnaderna med 108,0 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror på ökade kostnader för höjning av schabloner med 2 % och statsbidrag för personalförstärkning. Därutöver har under utbildningsnämnden nettokostnader budgeterats för fristående och interkommunal grundskoleverksamhet. För minskade nettokostnader avseende beräknade prestationsförändringar har medel beaktats i Central medelsreserv. Detta kommer att regleras i samband med kommunstyrelsens avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan och slutlig justering sker i tertialrapport 2 för 2004.

Budget (mnkr)	Kostnader	Intäkter
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-4 524,6	0,0
Budgeterat till utbildningsnämnden	-761,9	0,0
Beaktat i Central medelsreserv – minskade kostnader för prestationsförändringar	21,0	0,0
Summa totalt för grundskoleverksamhet	-5 265,5	0,0

Kostnaderna för **barn med behov av särskilt** stöd uppgår till 658,1 mnkr. Det är en ökning av kostnaderna med 13,0 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror på ökade kostnader för verksamheten. Därutöver har under utbild-

ningsnämnden nettokostnader budgeterats för pedagogiska verksamheter i enskild regi. För ökade nettokostnader avseende beräknade prestationsförändringar har medel reserverats i Central medelsreserv. Detta kommer att regleras i samband med kommunstyrelsens avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan och slutlig justering sker i tertialrapport 2 för 2004.

Budget 2004 (mnkr)	Kostnader	Intäkter
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-658,1	0,0
Budgeterat till utbildningsnämnden	-75,5	0,0
Reserverat i Central medelsreserv för prestationsförändringar	-8,0	0,0
Summa totalt för barn med behov av särskilt stöd	-741,6	0,0

Verksamhet för barn och ungdom

Mål för verksamheten

- * varje stadsdel skall erbjuda ungdomarna en träffpunkt och alla barn skall erbjudas någon form av verksamhet i närområdet
- * unga människors inflytande över den egna vardagen skall förbättras genom konkreta insatser i stadsdelarna.

Alla barn och ungdomar skall erbjudas ett rikt och stimulerande fritidsutbud i närsamhället. De lokala fritidsaktiviteterna och unga människors inflytande över sin egen vardagsmiljö skall utvecklas.

Alla barn och ungdomar behöver en meningsfull fritid. Men behoven ser olika ut i olika åldrar. Därför måste fritidsutbudet anpassas efter de specifika behov och krav som finns bland barnen, de yngre tonåringarna och de äldre ungdomarna. Viktigt är att det utbud som är en öppen verksamhet utgör en plattform för möten för barn och unga, som annars inte skulle lära känna varandra.

Stadsdelsnämnderna skall erbjuda ungdomar i Stockholms samtliga stadsdelar någon form av icke-kommersiell träffpunkt. Det kan exempelvis handla om mindre, lokala fritidsgårdar, replokaler, tjejgrupper, ungdomscaféer, fanzine-verkstäder, teater- eller filmklubbar. Stadsdelsnämnderna arbetar tillsammans med ungdomarna för att skapa nya träffpunkter i den egna stadsdelen. Därutöver skall några större träffpunkter tillskapas. Det kan handla om fritidsgårdar, allaktivitetshus eller ungdomens hus.

Träffpunkterna skall ha en gemensam lägsta nivå för öppettider, personaltäthet och personalens utbildning samt gårdarnas verksamhet. Arbetsformer skall utvecklas där eget engagemang uppmuntras genom tydliga kopplingar mellan engagemang och synliga förändringar och resultat. Satsningen definieras närmare i ett särskilt ärende till kommunfullmäktige. Kompetensutveckling inom detta område finansieras med medel ur kompetensfonden. Kulturnämnden kommer i sina egna verksamheter, i huvudsak Sommarfestivalen, Unga Stock-

holm och Lava, att fungera som en central resurs i form av inspiration, nätverk och stöd till stadsdelsnämnder och träffpunkterna för ungdomar.

Frågan om ungas inflytande är central, både nu och i ett mer långsiktigt demokratiperspektiv. Arbetsformer och fora skall utvecklas i lokalsamhället för att ge barn och ungdomar ett ökat inflytande i den egna vardagen och i frågor som berör närmiljön. Samtliga stadsdelsnämnder skall ta lämpliga initiativ inom detta område. Att inrätta ungdomsråd som knyts till stadsdelsnämnderna är en viktig, men inte en tillräcklig åtgärd. Formerna för ett fördjupat demokratiarbete måste bygga på mångfald. De skall utformas utifrån lokala förutsättningar och från ungas egna erfarenheter och önskemål.

Barns och ungas möjlighet till sommaraktiviteter måste präglas av en helhets-syn, men också av lokala skilda behov. Sommarkolonier, dagaktiviteter och andra aktiviteter i samband med Sommarfestivalen skall kunna ge ett rikt och spännande utbud av både ”prova-på-aktiviteter” och längre upplevelsebaserade verksamheter. Riktlinjer för stadsdelsnämndernas utbud av sommaraktiviteter för barn och unga kommer att behandlas i kommunfullmäktige i särskilt ärende.

Den öppna förskolan spelar en viktig roll för barn som inte är inskrivna i förskoleverksamhet och för hemmavarande föräldrar. Stockholms parklekar är en unik verksamhet som sedan den infördes har spelat en viktig roll för många stadsbarn. Parklekarna syftar till att barn och föräldrar skall vara där tillsammans samtidigt som barnen ges tillfälle att leka med andra barn och med parkleken utrustning.

Budget 2004

Kostnaderna för verksamhet för barn och ungdom uppgår till 488,2 mnkr. Detta är oförändrat jämfört med föregående år.

Kultur- och föreningsverksamhet

Mål för verksamheten

- * stadens lokala kulturverksamhet skall stärkas och utformas så att den når barn och ungdomar som i dag inte tar del av kulturutbudet.

För att förstärka och fördjupa demokratin i staden krävs att alla stockholmare får rika kulturupplevelser. De bidrar till att stärka självkänslan och lägger grunden till ett kulturellt kapital som i sin tur fördelar makten mer jämlikt. Alla barn och ungdomar skall få chans att uppleva och själva utöva olika former av kultur. Det är viktigt att detta sker lokalt och att det pågår ett aktivt kommunikationsarbete i stadsdelsnämndsområdet för att nå också de som inte själva söker upp kulturinstitutioner och evenemang. Samtliga stadsdelsnämnder skall ha någon form av kultursekreterarfunktion med uppgift att samordna och utveckla det lokala kulturutbudet för både barn, ungdomar och vuxna.

En fungerande biblioteksverksamhet är en grundläggande del i samhällets kulturella och demokratiska infrastruktur. I varje stadsdel skall medborgarna ha

nära till ett bibliotek med god service och generösa öppettider. Biblioteken skall också ha ett nära samarbete med skolorna och skolbiblioteken för att stärka och underlätta elevernas språkutveckling, se SDN:6.

I samverkan med kulturnämnden har en satsning på lokala kulturcentra i stadsdelarna inletts. I detta arbete är det viktigt att utveckla ett nära samarbete både med andra berörda kommunala områden såsom skolor, samlingslokaler, hemgårdar, fria teater- och musikgrupper, filmklubbar och med andra lokala kulturkrafter.

Inom ramen för stadsdelsnämndernas kultur- och föreningsverksamhet ryms även den kommunala konsumentupplysningen. Frågan om hur olika varor och tjänster påverkar stockholmarna som konsument har blivit allt mer aktuell. I dag har konsumenterna stora valmöjligheter och därför ställs höga krav på kunskap. Då behövs en kvalificerad konsumentupplysning. Stadens konsumentupplysning skall kontinuerligt förbättras. Konsumentnämnden skall bl.a. stödja och tillsammans med stadsdelsnämnderna utveckla konsumentvägledningen.

FN:s barnkonvention slår fast alla barns och ungdomars rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Med utgångspunkt från konventionen skall staden i de kulturinriktade verksamheterna för barn och ungdomar inte sätta gränser för ungas val av konstnärliga uttrycksformer. Staden för sin del sätter en tydlig gräns mellan olagligt klotter oavsett uttrycksform och konstnärliga uttrycksformer som sker inom lagens gränser. Klotter är alltid oacceptabelt medan staden inte tar ställning för eller mot olika former av konstnärlig verksamhet, t.ex. graffiti relaterad konstnärlig verksamhet. Det är värdefullt för stadens kulturliv att det ges möjlighet till ett brett utbud av olika konstnärliga uttrycksformer.

Budget 2004

Kostnaderna för kultur- och föreningsverksamhet uppgår till 50,7 mnkr, vilket är en ökning av kostnaderna med 5,0 mnkr. Förändringen beror på ökade kostnader för konsumentvägledning.

Äldreomsorg

Mål för verksamheten

- * livskvaliteten för de boende inom heldygnsomsorgen och korttidsboende samt för hemtjänstmottagare skall öka
- * utbildningsgraden hos personalen inom äldreomsorgen skall öka.

Äldre har rätt till ett gott liv med god vård och omsorg, trygg tillvaro och social gemenskap. Det är en självklar rättighet att alla äldre skall ha ett reellt inflytande över sin vardag. Ett Stockholm som är till för alla handlar i hög grad om äldrepolitikens vikt för att skapa lika förutsättningar för alla äldre. Äldrepolitik handlar inte enbart om behovet av omsorg och vård. Det handlar även om vardagen, närheten till service, tillgänglighet, boendefrågor och omsorg i ett helhetsperspektiv.

Äldrepolitiken skall skapa förutsättningar för en god vardag, vård och omsorg för äldre. Fokus skall vara på den enskilde individens behov och önskemål. Alla skall kunna påverka och vara delaktiga i planeringen av sin vardag. Det kan exempelvis handla om att kunna välja vilken mat de vill äta, vilka kläder de vill bära och möjlighet till utevistelse och aktivt liv. De äldre har rätt att få en likvärdig service, vård och omsorg oavsett var de bor i staden. Detta är grunden för en god livskvalitet.

Kommunfullmäktige har beslutat om en äldreomsorgsplan för perioden 2001-2005. Planen anger mål för verksamheten, som utifrån inriktningsmål och prioriterade inriktningar skall vara vägledande för stadsdelsnämndernas arbete med verksamhetsplaneringen.

Befolkningsprognos för äldreomsorgen

Under perioden kommer det totala antalet ålderspensionärer att minska. Tabellen visar prognos för åren 2003-2006.

	2003	2004	2005	2006
Antal äldre 65-79 år	71 873	70 633	69 833	69 773
Antal över 80 år	43 306	43 267	42 936	42 475
Totalt över 65 år	115 179	113 900	112 769	112 248

USK februari 2003

Trygghet

Kvalitet i äldreomsorgen

Stadens äldreomsorg skall ha hög kvalitet. God arbetsorganisation och engagerad personal är grunden för god kvalitet och kontinuitet.

Biståndsbesluten utgör i dag grunden för den service och omsorg som den enskilde erbjuds. Biståndsbeslut skall lämnas skriftligt. Äldre och deras anhöriga måste också få information om hur beslut kan överklagas. Biståndsbeslut måste förnyas, så att de ständigt är aktuella. De skall också följas upp och utvärderas. Biståndshandläggarnas tillgänglighet måste öka. Biståndshandläggarna skall delta i kvalitetsuppföljningen av äldreomsorgen. Biståndshandläggarnas omfattande arbetsuppgifter skulle kunna underlättas av en annan organisation kring biståndsbedömningen.

För att den enskilde äldre, och dennes anhöriga, skall kunna känna sig trygg och förvissad om att få den vård och omsorg som behövs, är det viktigt att arbetet med vårdplaneringen fungerar. I det sammanhanget är det viktigt att se helheten. För att vårdplaneringen skall fungera krävs det att vård- och omsorgskedjan fungerar, från biståndshandläggare till vårdbiträde. Bra samordning och dialog mellan olika huvudmän är en förutsättning för god kvalitet för den enskilde. Det är viktigt att biståndshandläggarens roll och funktion tydliggörs och stärks i vårdplaneringen och uppföljningen av insatserna.

Personalen har till sin hjälp i kvalitetsarbetet de kvalitetsgarantier för äldreomsorg som nämnderna utvecklat. Garantierna formuleras övergripande för varje verksamhet. Därutöver formuleras individuella vård- och omsorgsplaner mellan den enskilde och ett äldreboende eller annan omsorgsgivare.

Stadsdelsnämnderna har inom ramen för det samlade kvalitetsarbetet i uppdrag att utveckla system för synpunkts- och klagomålshantering, dvs. hur de synpunkter som brukarna eller deras närstående har inom äldreomsorgen hanteras och följs upp, så att brister rättas till och blir en del i uppföljnings- och kvalitetsarbetet.

Genom stadens äldreombudsman ges äldre och deras anhöriga möjlighet att framföra synpunkter och få hjälp att lösa problem. Äldreomsorgsinspektörerna är centrala för uppföljning och utveckling av kvaliteten inom äldreomsorgen.

Kvalitet och inflytande för brukarna skall vara utgångspunkt för stadens äldreomsorg.

Inga i dag befintliga verksamheter i stadens regi får konkurrensutsättas eller avknoppas förrän stadens nya upphandlingspolicy är beslutad. Upphandling i konkurrens av verksamheter/tjänster som i dag inte finns i staden kan ske.

Kompetensutveckling och rekrytering

En huvudfråga för äldreomsorgen är att långsiktigt klara personalförsörjningen. För att kunna ge de äldre en god omsorg behövs det fler medarbetare. I dag råder det en stor brist på personal i Stockholm. Av personalen är 86 % kvinnor. I stadens rekryteringsarbete skall behovet av fler män i äldreomsorgen uppmärksammas. Parallellt med personalbristen finns det ett stort behov av utbildning och kompetensutveckling för de befintliga medarbetarna. För att klara av att ge de enskilda äldre stockholmarna en god omsorg under de närmaste åren kommer staden att göra en stor satsning på medarbetarna. Satsningen består av att kunna erbjuda nuvarande medarbetare kompetensutveckling samt av utbyggnad av antalet grundutbildningsplatser. Utöver detta skall det ske satsningar när det gäller ledarskapsutbildning och arbetsorganisationsfrågor, där schemaläggning och inflytandefrågor tas upp.

Att erbjuda praktikplatser är ett viktigt led i rekryteringsarbetet. Det är angeläget att äldreomsorgen knyter starkare band med utbildnings- och forskningsområdet.

Stadens rekryteringsbehov uppgår till ca 4 000 personer under de närmaste fyra åren. För att möta behovet skall det startas 1 000 nya omvårdnadsutbildningsplatser för vuxna. Vid personalrekrytering inom äldreomsorgen skall hänsyn tas till äldres språkliga och kulturella bakgrund. Utöver detta skall även utbildningsresurser ges till de 1 600 vårdbiträden som i dag är anställda inom stadens äldreomsorg, men som saknar formell utbildning. Stadens kompetensfond utgör en viktig resurs i detta sammanhang.

För att påskynda utvecklingen inom vård och omsorg pågår ett samverkansprojekt mellan bl.a. Socialhögskolan, Karolinska institutet, Sydvästra sjukvårdsområdet, Botkyrka kommun och Älvsjö stadsdelsnämnd för att pröva metoder för forskning och utveckling. Syftet är att bedriva forskning och utveckling i befintlig verksamhet, att skapa förutsättningar för att integrera social omsorg och sjukvårdande insatser samt att möjliggöra för personalgrupper att varva arbete med forskning och utveckling.

I omvårdnaden av äldre med psykiatriska sjukdomstillstånd är det nödvändigt att öka medarbetarnas kompetens i psykiatri och psykiatrisk omvårdnad.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Kundval infördes 2002 inom hemtjänst. Det innebär att den som har biståndsbeviljad hemtjänst själv kan välja mellan flera vård-, service- och omsorgsgivare. För att den enskilde skall få en god omvårdnad och service krävs det resurser och personal som har tid att finnas för den äldre. Utvärdering av kundvalsmodellen görs under 2003. Kommunstyrelsen kommer att utvärdera pengssystemen.

En regional överenskommelse har träffats mellan länets kommuner om förlängd betalningsansvar för äldre personer vid flyttning till särskilda boendeformer i annan kommun inom Stockholms län. Överenskommelsen innebär att valfriheten för stadens invånare har utökats till att omfatta alla särskilda boenden i länet.

Staden certifierar utförare av hemtjänsten genom att teckna ramavtal med de företag/stiftelser eller andra som uppfyller de kvalitetskrav som staden ställer. Därefter väljer den enskilde äldre själv vem han/hon vill skall utföra hemtjänsten. Den enskildes behov av äldreomsorg bedöms av stadens biståndshandläggare. Ersättningen till utförarna ges i nivåer utifrån den enskildes biståndsbedömda omsorgsbehov. Nivåerna inom pengsystemet fastställs av kommunfullmäktige årligen i samband med budget. I den upphandling som har gjorts för 2004 har ersättningsnivåerna höjts med 2 % jämfört med 2003. För 2004 gäller nivåer i enlighet med bilaga 2.

Staden skall kunna erbjuda en god service i alla avseenden. Det är viktigt att staden för en dialog med de olika brukarråd som finns, så att utformningen blir den bästa. Staden bör i arbetet lära av tidigare erfarenheter som finns kartlagda i utredningar. För att även i framtiden kunna erbjuda äldreboenden med hög standard krävs att nuvarande bestånd noggrant ses över, vilket kan innebära att några befintliga boenden som inte når upp till stadens standard måste avvecklas. Rapporten "Inventering av servicehusen i Stockholm" och stadens äldreboendeplan kommer att föreläggas kommunfullmäktige för beslut.

De särskilda boendeformerna är en gemensam resurs för staden. En förutsättning för valfrihet när det gäller äldreboende är att det finns tillräckligt antal platser på ålderdomshem, i gruppboenden, på sjukhem och i servicehus. I samband med tidigare bokslut har 563,9 mnkr avsatts för utbyggnad inom äldreomsorg.

Anhörigvård

Anhörigas insatser i äldreomsorgen är ovärderliga, behovet av stöd och avlastning är stort när det gäller vård och omsorg i hemmet. Målet måste därför vara att de anhöriga skall få ett bättre stöd än vad de får i dag. Staden har sedan ca åtta år en policy för anhörigstöd, med rätt till avlösning minst fyra timmar per vecka, hemvårdsbidrag som ekonomisk ersättning för merarbetet, rätt till avlösning i form av korttidsboende och dagverksamheter.

Samverkan med landstinget

En överenskommelse har tecknats mellan Stockholms läns landsting och Stockholms stad om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre samt fysiskt funktionshindrade. Syftet är att öka tryggheten för stadens äldre och funktionshindrade genom förstärkt samarbete både centralt och lokalt. Tyngdpunkten i samverkan ligger på lokal nivå mellan de geografiska sjukvårdsberedningarna och stadsdelsnämnderna. En väl fungerande samverkan är mycket viktig för att de äldre skall kunna få en bra service, vård och omsorg. Uppföljning av överenskommelsen skall ske.

När människor är utskrivningsklara och skall återvända till sitt hem eller till ett äldreboende är det nödvändigt att detta sker med stor varsamhet. Landstinget skall aldrig skriva ut en patient från sjukhusvård förrän det finns en bekräftelse att den fortsatta omsorgen är ordnad. Sjukhusläkaren skall ha kvar det medicinska ansvaret till dess patienten tagits omhand av läkare i öppenvården.

Livskvalitet

Att kunna ha en innehållsrik fritid och vardag är viktigt för välbefinnandet även för äldre. Kommunen har ansvar för att erbjuda möjlighet till fritidssysselsättningar. Det finns ett stort egenvärde i att kunna vara delaktig och ha möjligheten att välja olika alternativ: utflykter, läsning, musik, film, teater m.m. Möjligheten till utevistelse skall exempelvis vara en självklarhet för den enskilde äldre. För många människor utgör trädgården en viktig del i livet. Grönska och trädgårdar kan stimulera till både upplevelser och aktiviteter. Hänsyn skall tas till detta inom äldreomsorgen.

Även vid hemtjänst eller ett äldreboende skall det finnas möjlighet att välja maträtt. Maten skall vara vällagad och näringsrik. Staden skall öka andelen inköpta livsmedel som är ekologiskt framställda till minst 15 % till år 2006. Social samvaro i samband med måltiderna gör också att matglädjen ökar. Även boende inom heldygnsomsorg har rätt till en innehållsrik vardag. För att tid skall finnas till sådan verksamhet krävs det en tillräcklig personalstyrka som har tid och engagemang. Dessutom förutsätter det en god arbetsorganisation som bygger på medarbetarnas kompetens och som utgår från de enskilda äldres behov. En bra kommunikation mellan biståndshandläggare, anhöriga och vårdpersonal är av avgörande betydelse för att den enskildes önskemål verkligen skall tillgodoses. En vidareutveckling av kontaktpersonens roll bör göras, på så sätt att kontaktpersonen blir huvudansvarig för de processer som rör den äldres omvårdnadsinsatser och dagliga liv. Kontaktpersonen är också ansvarig för kommunikationen med den äldre och de anhöriga.

Det är viktigt att språk- och kulturkompetens som finns hos medarbetarna så långt det är möjligt möter behov och önskemål som finns hos stadens äldre. Möjlighet till tolkhjälp finns redan i dag. En målsättning måste vara att äldre får möjlighet att bo tillsammans med någon eller några från samma språkgrupp. För att göra det möjligt krävs det ett samarbete mellan stadsdelsnämnderna. En uppgift för staden måste vara att utveckla boenden eller dagverksamheter för olika språkgrupper. De nationella minoriteternas intressen skall speciellt beaktas och Stockholms stad skall finna former för på vilket sätt detta skall synliggöras i äldreomsorgen.

För att kunna möta den enskildes olika behov och önskemål krävs det engagemang och öppenhet. Utöver det som staden erbjuder och ansvarar för är det viktigt att stadens olika delar har en öppen attityd till olika former av samarbete och samverkan med frivilligsektorn, enskilda "eldsjälar" och föreningslivet. I ett sådant arbete är den uppsökande verksamheten ett nödvändigt inslag. Staden måste tillsammans med frivilligsektorn och föreningslivet, genom informationsinsatser och aktivitet, nå ut till de äldre som är i stort behov av olika fritidsaktiviteter.

Några som har ett viktigt uppdrag att fylla är exempelvis de olika studieförbunden. De har en god och stor erfarenhet av att arrangera olika typer av verksamheter. Andra viktiga aktörer som tillsammans med staden kan utträtta diverse aktiviteter är frivilligorganisationerna. I arbetet gäller det att vara gränsöverskridande mellan de olika kommunala verksamheterna. En möjlighet som relativt lätt kan ordnas, är det så viktiga mötet mellan generationer. Stadsdelsnämnderna skall verka för att ge äldre möjligheten att medverka på olika sätt i skol- och förskoleaktiviteter samt att skol- och förskoleverksamheterna medverkar i äldreverksamheterna. Biblioteksservice i äldreomsorgen är likaså ett viktigt inslag i arbetet. Kultur kan läka och stärka.

Kommunstyrelsen har i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att öka livskvaliteten hos stadens äldre genom att införa en begränsad försöksverksamhet med 6-8 timmars hemhjälp i månaden utan biståndsbedömning för äldre över 80 år.

Systemet med biståndshandläggare har nu funnits i Stockholm i ca tio år. Det har fördelar, men också nackdelar. En av nackdelarna har varit ökad byråkrati, en av fördelarna ökad rättssäkerhet. Systemet med biståndshandläggare kan eventuellt förenklas och förbättras. I socialtjänstlagen finns två olika möjligheter för kommunerna att tillgodose medborgarna behov av stöd i form av hemtjänst. Dels efter biståndsbedömning enligt § 6:f och g i socialtjänstlagen och dels som en service till medborgarna efter kommunala regler. Biståndshandläggare har en viktig uppgift och enligt socialtjänstlagen måste vissa bedömningar göras av en biståndshandläggare bl.a. rätten till vård på korttidshem, sjukhem och lägenhet i servicehus. Möjligheten för medborgarna att begära en biståndsbedömning för att säkerställa möjligheten att kunna överklaga ett beslut måste alltid finnas kvar. Regeringen utreder om kommunerna skall kunna erbjuda viss hemtjänst utan biståndsbedömning.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att göra en kunskapsinventering över andra sätt att arbeta med en förändrad biståndsbedömning eller med en biståndsbedömning mer med inriktning på uppföljning och vårdplanering och i det sammanhanget följa den utveckling av arbetet som görs i den statliga utredningen Senior 2005. Inriktningen är att eventuellt införa ett system med viss hemtjänst utan biståndsbedömning på försök i några stadsdelsnämnder. Detta uppdrag ligger i linje med det uppdrag som redan finns om 6-8 timmars hemhjälp utan biståndsbedömning, men sträcker sig ytterligare ett steg längre.

Ytterligare ett utredningsprojekt som skall påbörjas är hur en ökad satsning på medicinsk teknik, t.ex. larm, fjärrdiagnos m.m. för äldre skulle kunna användas och underlätta i vården.

Avgiftssystem

Socialtjänstlagen reglerar den högsta avgift en kommun kan ta ut för insatser inom ramen för hemtjänst, särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård. Äldreomsorgens avgifter är beslutade av kommunfullmäktige i enlighet med denna lag. Avgifterna baseras i lagen på prisbasbeloppet. Lagen anger även en lägsta nivå på förbehållsbeloppet.

Resursfördelningssystem

Kommunstyrelsen har i uppdrag att i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystemet. Översynen skall bl.a. avse hur väl fördelningen av resurser avspeglar olika behov i olika delar av staden samt konsekvenserna av nämndernas olika omfattande driftsansvar för äldreboende.

Budget 2004

Kostnaderna för äldreomsorg uppgår till 6 100,8 mnkr och intäkterna till 114,9 mnkr. Detta är en minskning av kostnaderna med 8,0 mnkr och en ökning av intäkterna med 3,2 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror i huvudsak på minskade kostnader till följd av att åldersstrukturerna förändras och därmed ett i viss mån minskat behov av insatser inom äldreomsorgen. Förändringen beror även på ökade kostnader för hemtjänst. Intäkterna ökar till följd av ökat debiteringsunderlag.

Omsorg om funktionshindrade

Mål för verksamheten

- * staden skall garantera alla funktionshindrade en bra omsorg, vård och service med likvärdig bedömning oavsett var i staden de bor
- * insatserna skall ges utifrån den enskildes behov och önskemål.

En av stadens många uppgifter är att ge en kvalitativ och bra omsorg om funktionshindrade. Personer med funktionshinder skall kunna känna trygghet i att det finns en god omsorg när de behöver det. Insatserna inom omsorgen skall utformas utifrån respekt för den enskildes önskemål och val, så att de utgör ett stöd för den enskilde att leva ett så normalt liv som möjligt.

Staden ställer höga krav på en ändamålsenlig organisation med en hög kompetens, som kan uppmuntra och tillvarata ett effektivt resursutnyttjande och tydligt prioritera kvalitetsutveckling inom omsorg om funktionshindrade. Stödet till funktionshindrade skall vara likvärdigt i staden. Gruppboendestäder, ledsagar-service och daglig verksamhet är gemensamma resurser för hela staden. En översyn av utbyggnadsbehovet samt styrnings- och resursfrågan görs av kommunstyrelsen i samråd med socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna. I samband med detta skall även en översyn av schablonsystemet göras.

Funktionshinderombudsmannen skall agera inom fyra huvudområden; omvärldsbevakning, uppföljning, samarbete/samverkan samt därutöver vara ett forum för människor med funktionshinder, deras anhöriga och organisationer. Funktionshinderombudsmannen skall dessutom kunna initiera förslag hos berörda nämnder och bolagsstyrelser. Beslutsfattande, uppföljning och klagomålshantering skall ligga kvar hos ansvarig nämnd eller bolagsstyrelse.

Kvalitet i omsorgen om funktionshindrade

Stadens omsorg om funktionshindrade skall ha hög kvalitet. Tydliga åtaganden med genomtänkta arbetssätt och en regelbunden uppföljning är viktiga hörnstenar i arbetet med att utveckla kvaliteten.

Biståndsbeslut skall lämnas skriftligt. Biståndsbeslutet utgör grunden för den service och omsorg som erbjuds. Funktionshindrade och deras anhöriga måste också få information om hur beslut kan överklagas. Biståndsbeslut måste förnyas, så att de ständigt är aktuella. De skall också följas upp och utvärderas. Biståndshandläggarna skall delta i kvalitetsuppföljningen av omsorgen om funktionshindrade.

Individuella vård- och omsorgsplaner skall formuleras mellan den enskilde och ett gruppboende eller annan omsorgsgivare. Införandet av kvalitetsgarantier med tillhörande klagomålshantering stärker den enskildes insyn och inflytande över den service och omsorg som ges.

Det är viktigt att personer med funktionshinder vid behov får beviljat ledsagning för att kunna planera sitt liv på samma sätt som personer utan funktionshinder kan.

Kompetensutveckling

För att den enskilde personen skall få god omsorg krävs det att det finns kunliga medarbetare. De utgör nyckeln till en bra omvårdnad. Det är därför viktigt att staden erbjuder sina medarbetare utbildningsmöjligheter inom olika arbetsområden. En höjd kompetens hos de anställda gör att högre kvalitet kan uppnås.

För att olika verksamheter skall fungera på bästa sätt är ledarskapet en avgörande faktor. Därför är det viktigt att ledare på alla olika nivåer har möjlighet att tillgodogöra sig goda kunskaper om vad som krävs för att leda en verksam-

het framåt. Staden måste göra en stadsövergripande utbildningssatsning för alla medarbetare inom området. Stadens kompetensfond utgör en viktig resurs i detta sammanhang.

Inflytande

Det är viktigt att den enskilde brukaren får inflytande över och får vara med och ha synpunkter på den verksamhet som är nödvändig för att klara sin vardag. Vägarna till inflytande och delaktighet kan vara många och se olika ut. Det är viktigt att hänsyn tas till de synpunkter som kommer fram.

I staden finns ett antal olika brukarråd med olika intresseinriktningar. Dessa har till uppgift att höras och att lämna synpunkter vid exempelvis olika inriktningsärenden. Det är sedan viktigt att det finns tid att remittera ärenden till de olika råden och att synpunkterna tas tillvara. Kommunstyrelsen skall se över handikapprådets instruktioner i syfte att öka handikapprådets möjlighet till inflytande. Den demokratiska processen får inte åsidosättas.

Utbyggnad

Inom hemtjänst, avlösarservice och ledsagarservice infördes från och med 2002 en kundvalsmodell. Systemet innebär att den funktionshindrade kan välja mellan flera vård-, service- och omsorgsgivare. Modellen är ett system för att kunna välja den lämpligaste utföraren. För att den enskilde skall få en god omvårdnad krävs det att det finns resurser och personal som har tid att ägna sig åt den enskilde. Staden tecknar årligen avtal med de företag/stiftelser eller andra som uppfyller de kvalitetskrav som staden ställer. Ersättningen till vårdgivarna ges i nivåer utifrån den enskildes biståndsbedömda vårdbehov. De olika nivåerna inom pengsystemet fastställs av kommunfullmäktige. I den upphandling som har gjorts för 2004 har ersättningsnivåerna höjts med 2 % jämfört med 2003. För 2004 gäller nivåer i enlighet med bilaga 2. Kommunstyrelsen kommer att utvärdera pengsystemen.

Det finns ett omfattande nybyggnads- och ombyggnadsbehov av gruppboendestäder. I samband med tidigare bokslut har sammanlagt 295,6 mnkr avsatts för utbyggnad inom omsorg om funktionshindrade. Stimulansbidrag utgår för förprojektering, projektering, beställarstöd, nytillkommande lägenheter och startkostnader.

Individualisering

Det bör ske en mer långtgående individanpassning av utformningen av omsorgen om funktionshindrade. Den enskildes behov och önskemål skall efterfrågas redan på planeringsstadiet när det gäller exempelvis boendets utformning. För att den enskildes behov skall kunna bli tillgodosett i vardagen krävs det att det finns kunniga medarbetare tillgängliga som kan vara med och tillsammans skapa en innehållsrik vardag för den enskilde personen. För att synskadade i Stockholms stad skall ha en god livskvalitet skall det finnas tillgång till heminstruktörer i alla stadsdelsnämndsområden. Frågan om huruvida ansvaret för heminstruktörerna skall ligga centralt eller under stadsdelsnämnderna utreds under 2003 inom ramen för utredningen om stadens politiska organisation (SPO).

Samverkan med landstinget

En överenskommelse har tecknats mellan Stockholms läns landsting och Stockholms stad om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre samt fysiskt funktionshindrade. Syftet är att öka tryggheten för stadens äldre och funktionshindrade genom förstärkt samarbete både centralt och lokalt. Tyngdpunkten i samverkan ligger på lokal nivå mellan de geografiska sjukvårdsberedningarna och stadsdelsnämnderna. En väl fungerande samverkan är mycket viktig för att de äldre och funktionshindrade skall kunna få en bra service, vård och omsorg. Uppföljning av överenskommelsen skall ske. Utöver samverkan med landstinget skall det även ske en översyn av hur denna fungerar och hur den kan förbättras mellan staden och försäkringskassan samt andra berörda instanser.

Därutöver skall en samordning ske av alla de olika kontaktinstanser, som finns inom området, för att minska antalet kontaktpersoner per ärende. Detta för att underlätta för den enskilde. Den enskilde skall inte behöva bli slussad runt utan att tydliga svar kan ges, då rätt finns till särskilt stöd och service.

Avgiftssystem

Socialtjänstlagen (SoL) reglerar den högsta avgiften för insatser inom ramen för hemhjälp, korttidsvistelse/korttidsboende och boende med heldygnsomsorg. För insatser enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) utgår ingen avgift. Avgifterna baseras i lagen på prisbasbeloppet. Lagen anger även en lägsta nivå på förbehållsbeloppet. För 2004 gäller avgifter och förbehållsbelopp i enlighet med bilaga 3.

Utjämning av LSS-kostnader

En parlamentarisk kommitté har på uppdrag av regeringen utrett hur utjämning av kostnadsskillnader mellan kommuner avseende verksamhet enligt LSS skall ske. Utjämningssystemet skall stödja kommuner som har och utvecklar sin verksamhet samtidigt som det skall minimera oönskade styreffekter mellan kommunerna. Utjämningen omfattar all LSS-verksamhet, exklusive råd och stöd, för alla tre personkretsar som kommunen har kostnader för dvs. alla insatser var för sig inklusive de första 20 timmarna av assistansersättningen. Utjämningssystemet föreslås av kommittén att införas fr.o.m. år 2004. Det nuvarande systemet har missgynnat Stockholm genom att stadens kostnadsökningar för omsorg om funktionshindrade har varit högre än genomsnittet i landet, och det är därför viktigt att staden bevakar att utjämningssystemet får en utformning som korregerar detta förhållande.

Införandet av utjämningssystemet innebär för staden att den mellankommunala kostnadsutjämningen upphör och att nämndernas kostnader för köp av platser i andra kommuner minskar. Enligt folkbokföringslagen är den enskilde folkbokförd i den kommun där den har sin dygnsvila och därför skall också insatserna enligt LSS sökas där. Därmed kommer en del av avtalen mellan stadens nämnder och andra kommuner att upphöra. Det kommer dock att finnas möjlighet att teckna avtal för personer med funktionshinder om särskilda skäl föreligger t.ex. vid en ovanlig diagnos eller komplicerat funktionshinder. Vid införandet av utjämningssystemet bör respektive nämnd noggrant följa upp avtalen. Överfö-

ring av det ekonomiska och verksamhetsmässiga ansvaret till en annan kommun måste ske med stor hänsyn till den funktionshindrade.

Resursfördelning

Fast anslag

Medel fördelas via generella fördelningsnycklar för mindre omfattande insatser såsom hemtjänst/personlig assistans enligt LSS mindre än 90 timmar per månad, ledsagarservice, kontaktperson, kommunalt bostadsbidrag för handikappade samt övriga insatser enligt socialtjänstlagen. Resurser för vuxna fördelas efter andel personer med handikappersättning och resurser för barn fördelas efter andel med vårdbidrag.

Medel för funktionshindrade med mer omfattande insatser fördelas efter antal timmar för personer med mer än 90 timmar per månad beviljad hemtjänst enligt socialtjänstlagen eller personlig assistans enligt LSS samt antal beviljade timmar avlösarservice. Resurserna fördelas efter antal beviljade timmar den 30 september 2002. I samband med avstämning av budget 2004 med anledning av nämndernas budget/verksamhetsplan kommer en justering att göras efter antalet beviljade timmar per den 31 augusti 2003.

Sedan den 1 november 1997 har kommunerna kostnadsansvaret för de första 20 timmarna per vecka för personer som beviljats personlig assistans enligt LASS. I budget för år 2004 fördelas ytterligare 6,0 mnkr till stadsdelsnämnderna för dessa kostnader.

Schabloner år 2004

För personer som har biståndsbeslutad insats enligt LSS och tillhör personkretsarna 1 och 2 görs en bedömning i ett omsorgsnivåsystem. Stadsdelsnämnderna erhåller schablonersättning för biståndsbeslutade insatser efter mätning av omsorgsnivåerna per den 30 november 2002. I samband med kommunstyrelsens uppföljning av budget 2004 kommer justering för nya och avslutade personer i omsorgsnivåsystemet att göras på ett genomsnitt av biståndsbeslutade insatser vid mättillfällena den 31 mars och den 31 augusti år 2004. Schablonnivåer redovisas i bilaga 2.

Budget 2004

Kostnaderna uppgår till 1 631,3 mnkr och intäkterna till 0,2 mnkr, vilket är en ökning av kostnaderna med 93,4 mnkr och minskning av intäkterna med 1,8 mnkr jämfört med föregående år. Förändringen beror i huvudsak på ökade kostnader för prestationer, ersättning för LASS avseende de första 20 timmarna och personlig assistans samt minskade kostnader för boendeserviceenheter. Ökade kostnader för prestationsförändringar med 169,0 mnkr överförs till Central medelsreserv.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Mål för verksamheten

- * socialtjänstens arbete skall grundas på respekt för den enskilde individen, där individen skall ha inflytande över och kunna vara delaktig i utformandet av biståndet.

Ett samhälle med stora klyftor mellan människor sätter upp såväl synliga som osynliga gränser, som hindrar människor från att delta och utvecklas i samhället. Det är här utanförskapet föds. Det är här som grunden för social instabilitet och otrygghet frodas. Alla har rätt till ett gott liv. Våra förutsättningar och utgångspunkter i livet är däremot olika och ibland djupt orättvisa. I dagens samhälle finns en rad olika utslagningsmekanismer. Vägen tillbaka är i många fall svår. En grundidé i samhället är alla människors lika värde, rättigheter och skyldigheter. Den som drabbas av svårigheter skall ha rätt till stöd och hjälp. Vid sidan av stödet och hjälpen måste det skapas utrymme för eget engagemang, inflytande och delaktighet. Målet måste vara att det skall gå att komma tillbaka till samhällsgemenskapen. Stödet och hjälpen skall också utgå från en helhetssyn på den enskildes livssituation.

Uppsökande och förebyggande arbete

Det är naturligtvis det bästa om ett utanförskap kan förhindras. Det är därför av största vikt att staden satsar på ett allsidigt förebyggande arbete. För att nå de människor som däremot hamnat utanför krävs det att staden satsar på uppsökande arbete. Socialsekreterarna skall ha möjlighet till personlig yrkesutveckling och staden skall tillhandahålla kompetensutveckling i olika former.

För det förebyggande arbetet för barn och ungdomar är det av särskild vikt att socialtjänsten och skolan kan finna fungerande samarbetsformer, i samverkan med föräldrarna. Samtliga stadsdelsnämnder skall tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar. Ett nära samarbete med fristående organisationer skall uppmuntras.

Det arbetssätt inom socialtjänsten som går ut på att ta tillvara barns och ungdomars familjenätverk i det sociala arbetet bör tillämpas i större utsträckning. De gemenskaper och nätverk som t.ex. familjen, grannskapet, lärare, idrottsledare m.m. som finns runt omkring, kan spela en stor roll när det gäller insatserna mot destruktivt beteende. Även för vuxna missbrukare bör nätverksbyggande tillämpas, även om det inte är en metod som lämpar sig för alla. Omgivningens positiva inverkan kan ha stor betydelse för rehabiliteringen.

I arbetet är det även viktigt att det sker en samverkan med de frivilligorganisationer som finns. Däremot får aldrig bortses från att det är staden som har det yttersta ansvaret i det sociala arbetet. Frivilligorganisationernas arbete är oerhört viktigt, men de skall inte ta över stadens ansvar. De skall utgöra ett bra komplement i arbetet.

Misshandlade kvinnors behov måste uppmärksammas. Det är lika viktigt att se till barnens bästa i detta sammanhang. Deras behov måste tillgodoses, likväl som den utsatta kvinnans. Barn till föräldrar med missbruksproblem, barn till personer med psykiskt funktionshinder och andra barn som far illa på grund av föräldrarnas problem eller på grund av egna problem är riskgrupper. Det är viktigt att i ett tidigt skede utveckla riktade insatser för dessa barn.

Det är angeläget att stadsdelsnämnderna samverkar med föreningslivet och närpolisorganisationen för att bilda lokala brottsförebyggande råd. Detta lokala arbete bör vara en viktig del i den brottsförebyggande strategi, som skall tas fram, och där också socialtjänst och skola bör finnas med. Stadsdelsnämnderna skall initiera ett organiserat förebyggande samarbete med polisen. På samma sätt som med det drogförebyggande arbetet kan också den verksamhet som pågår inom Precens gällande brottsfrågor kopplas tätare till stadsdelsnämnderna. Socialtjänstnämnden skall se över förutsättningarna för en samlad insats för professionellt stöd och bistånd till brottsoffer.

Personer med psykiskt funktionshinder

En mycket viktig uppgift för staden är att förbättra livssituation i samhället för personer med psykiskt funktionshinder genom att stimulera utbyggnaden av bostäder och utveckla dagliga verksamheter. Fr.o.m. 1 januari 2003 gäller samma bestämmelser för stimulansbidrag för utbyggnad av särskilda boenden för personer med psykiskt funktionshinder som inom omsorgen om personer med fysiskt funktionshinder.

I Central medelsreserv reserveras 10,0 mnkr år 2004 för rörliga team. Teamen skall arbeta med uppsökande verksamhet bl.a. genom att hitta nya samarbetsformer med landstinget. Teamen skall vidare utveckla nya arbetsmetoder, idéer och arbetssätt för att nå fler personer med psykiska problem och stödja anhöriga.

Grundpelarna i stadens policy för insatser för personer med psykiskt funktionshinder är en god bostad, ett fungerande boendestöd, arbete/sysselsättning och en meningsfull fritid. Dessutom betonas det lokala engagemanget och stadens samverkan med landstinget och olika organisationer. Verksamheten med personliga ombud för personer med psykiskt funktionshinder skall byggas ut. Staten har avsatt medel för detta ändamål som kommer Stockholms stad till godo.

Personer med psykiskt funktionshinder skall ha möjlighet till arbete/sysselsättning eller utbildning. Behovet av sysselsättning är mycket stort för dessa personer. Det är också viktigt att samarbeta med frivilligorganisationer om fritidsaktiviteter. Anhöriga kan vara till stor hjälp vid planeringen av insatser för den enskilde.

För att förbättra omsorgen om psykiskt funktionshindrade utreder kommunstyrelsen i samråd med stadsdelsnämnderna vilka behov som finns i dag och hur omsorgen kan förbättras samt vilka ekonomiska resurser som krävs.

Hemlösa

Tak-över-huvudet-garantin för hemlösa infördes under 1999. Socialtjänstnämnden undersöker möjligheterna till att utveckla stadens insatser för hemlösa i riktning mot en flexibel, fältförlagd biståndsbedömning. Motivations- och planeringsboenden skall byggas ut.

I arbetet med att möta de hemlösa är det viktigt att ingen stängs ute från den vård och omsorg som personen är i behov av. Arbetsstrategierna måste vara mångfacetterade. Mycket kraft måste läggas på lågtröskelverksamheter och öppna dagverksamheter, där en första kontakt kan tas och förtroende vinnas.

Kommunstyrelsen arbetar med att ta fram förslag på förändringar av resursfördelning för hemlösa i samråd med socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna.

Försöks- och träningslägenheter

För att staden skall kunna bedriva en kvalitativ individ- och familjeomsorg krävs det att tillgången på försöks- och träningslägenheter ökar. Därför finns en beställning till bostadsbolagen om att dessa skall bidra till stadens behov av försöks- och träningslägenheter. Antalet lägenheter som görs tillgängliga för ändamålet skall öka med 100 under år 2004. Stockholms stads bostadsförmedling AB arbetar med att uppmuntra privata fastighetsägare att bidra med lägenheter för detta ändamål.

Samverkan med landstinget

Det är angeläget att samordna resurser och ansvar i arbetet med missbrukare och psykiskt funktionshindrade. Alltför ofta uppstår gränsdragningsproblem mellan kommun och landsting. Detta kan också gälla barn som väntar på exempelvis barnpsykiatriska utredningar eller sjukvårdsinsatser för missbrukare och psykiskt funktionshindrade. Det är väsentligt att staden och Stockholms läns landsting kommer lika långt i sin samverkan när det gäller vård och behandling för missbrukare och psykiskt funktionshindrade som har skett genom överenskommelsen inom äldreomsorgen och omsorgen om fysiskt funktionshindrade.

Motverka missbruk

De som drabbas av missbruk har rätt till stöd för att komma ur missbruket och rätt till långsiktig individuell rehabilitering. Behandlings- och rehabiliteringsmetoderna kan variera. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna kan erbjuda kvalificerad vård och behandling. Staden måste arbeta med uppsökande och förebyggande åtgärder av olika slag. Socialtjänstnämnden undersöker förutsättningarna för ett kompetenscentrum för alkohol- och andra drogfrågor, dit stadsdelsnämnderna skall kunna vända sig för information och stöd för åtgärder. I ett led att utveckla ett samordnat och långsiktigt förebyggande arbete har staden anställt samordnare för det kommunala alkohol- och drogförebyggande arbetet. Dessa skall bl.a. arbeta med stadsdelsnämndernas handlingsplaner och samordna tillsynen av folköls- och tobaksförsäljningen. Detta arbete fortsätter under år 2004.

Det är viktigt att nya former för ANT-undervisning (alkohol, narkotika och tobak) och ANT-information i skolorna provas och utvecklas. Samverkan måste i första hand ske med föräldrarna, men även mellan olika myndigheter och organisationer i barns och ungdomars närmiljö. För att på ett tidigt stadium fånga upp missbruks- och narkotikaproblematiken i skolorna måste nämndernas arbete bygga på samverkan mellan individ- och familjeomsorg, skola, fritid, polis och frivilligorganisationer. Det är särskilt viktigt att staden etablerar samordningsresurser mellan stadsdelsnämnderna och polisen. Staden är tillsammans med andra kommuner delaktig i den nationella satsningen "Mobilisering mot narkotika". Tillsammans med Göteborg och Malmö deltar staden i ett särskilt storstadsinriktat projekt för att minska narkotikamissbruk och stärka förebyggande arbete. Projektet genomförs på stadsdelsnämnds nivå.

Inom ramen för Preventionscentrum (Precens) pågår en rad olika förebyggande åtgärder mot såväl droganvändning som brott bland unga. Genom Precens har staden de senaste åren genomfört informationskampanjer till föräldrar om ungdomars drogvanor. Dessa kampanjer fyller en viktig funktion för att sprida kunskap om den stora mängden nya droger och de allt yngre drogmissbrukarna. Det är viktigt att det strategiska preventionsarbete som utförs av Precens kan komma stadsdelsnämnderna tillgodo. Kopplingarna mellan Precens, stadsdelsnämndernas drogsamordnare och andra aktörer som t.ex. Maria Ungdom måste vara täta. Maria Ungdom håller på med en intern omorganisation som skall göra verksamheten mer flexibel och anpassad till stadsdelsnämndernas behov.

Inom missbruksvården skall metodfrågorna ses över. Slutenvård skall komplettera öppenvård och relationerna dem emellan utvecklas och förändras. Det är även angeläget med en förbättrad samverkan mellan staden, landstinget och frivårdsmyndigheten, som samtliga arbetar med vård och rehabilitering av missbrukare. Staden skall följa tunga missbrukare för att se till att vårdkedjan fungerar. I annat fall blir vårdinsatser snabbt verkningslösa. Uppehåll mellan avgiftning, behandling eller kriminalvård kan leda till fördjupat beroende.

Under mandatperioden kommer arbetet med att utveckla boendestöd för missbrukare och planering av särskilda boendeformer för psykiskt funktionshindrade och missbrukare med s.k. dubbeldiagnos att fortsätta. För vuxna missbrukare pågår planering av olika former av boende exempelvis en utbyggnad av försöks- och träningslägenheter i kombination med boendestöd och sysselsättning.

Socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna arbetar vidare med att utveckla och förbättra missbruksvården utifrån vad som framkommit vid kartläggningen av missbruksvårdens utveckling i staden. I detta arbete ingår att dokumentation och uppföljning samt samarbete om missbrukare professionaliseras. Systematisk uppföljning av framgångsrika behandlingsmetoder och vårdinrättningar är nödvändig.

För att staden skall kunna klara sina uppgifter på detta område är det viktigt att fundamenten i den svenska alkoholpolitiken upprätthålls.

Budget 2004

Kostnaderna för individ- och familjeomsorg uppgår till 1 469,4 mnkr och intäkterna till 34,9 mnkr, vilket är en ökning av kostnaderna med 34,0 mnkr. Förändringen beror på ökade kostnader för verksamheten.

Fysisk verksamhet**Mål för verksamheten**

- * staden skall vara ren och välskött, med god framkomlighet och bidra till boendes och besökares upplevelse av en ren och trygg miljö.

Stadsdelsnämnderna har ansvar bl.a. för skötsel och underhåll av parkmark, naturområden och torg samt för barmarks- och vinterväghållning för gator och parker, som staden förvaltar exklusive trafikleder.

Fysisk verksamhet och parkskötsel

Städning av gator och parker är viktigt för boende och besökares trivsel. Parkprogrammet skall vara vägledande för stadsdelsnämnderna. Där behandlas bl.a. ekologisk skötsel. Naturskyddade områden bör skötas med den stora kunskap som krävs, enligt skötselprogrammet. Stadsdelsnämnderna skall stärka sina kunskaper om hur boende och besökare i stadsdelsnämndsområdet upplever städningen av gator och parker. Denna kunskapsöversikt skall sedan till väsentlig del ligga till grund för beslut om hur resurserna för städning skall prioriteras i stadsdelsnämnderna.

Kommunstyrelsens marknadsanalys skall användas av stadsdelsnämnderna i deras upphandlingsarbete.

Klotter är ett allvarligt problem för stadsbilden och därmed för boende och besökares trivsel i olika delar av staden. Gatu- och fastighetsnämnden har en samordnande roll i detta arbete.

Lokalt Agenda 21-arbete och internt miljöarbete

Det lokala Agenda 21-arbetet skall syfta till att engagera medborgarna i ett lokalt förankrat, praktiskt arbete där miljö, ekonomi, demokrati och sociala aspekter sammanförs. Miljö- och hälsoskyddsnämnden skall erbjuda stöd och vägledning gentemot det lokala Agenda 21-arbetet. Exempel på arbete som bedrivs i dag är Samverkan för hållbart resande, näringslivsnämndens Miljöcentrum och Grönskande Levande Gårdar. För att stadsdelsnämnderna skall kunna fullgöra denna roll i miljöfrågorna skall det finnas en lokal Agenda 21-funktion i varje stadsdelsnämnd.

Miljöprogrammet ställer helt nya krav på stadsdelsnämndernas miljöarbete. Programmet ställer bland annat krav på systematik och mätbarhet.

Stadsdelsnämnderna skall tillsammans med renhållningsnämnden och i samverkan med fastighetsägarna fortsätta övergången till fastighetsnära källsortering.

Budget 2004

Kostnaderna för fysisk verksamhet uppgår till 345,3 mnkr och intäkterna till 21,9 mnkr vilket är en ökning av kostnaderna med 24,0 mnkr och intäkterna är oförändrade jämfört med föregående år. Förändringen beror på ökade kostnader för parkskötsel och Agenda 21.

Ekonomiskt bistånd

Mål för verksamheten

- * att stötta den enskilda personen och att erbjuda möjliga vägar tillbaka till arbetslivet eller annan egen försörjning
- * att bemöta den enskilde med respekt.

Kommunstyrelsen ser över resursfördelningsmodellen för ekonomiskt bistånd. Behovet av ekonomiskt bistånd ökade i staden under andra halvåret 2002. Trenden av minskning av antalet bidragstagare har brutits för allt fler stadsdelsnämnder. Kostnaderna har dock fortsatt att minska totalt i staden. Vid en jämförelse mellan 1997 och 2002 har kostnaderna minskat med 530 mnkr, eller 35 %.

Staden har som mål att från 1999 till 2004 halvera antalet personer med behov av ekonomiskt bistånd. Stadsdelsnämndernas och socialtjänstnämndens uppdrag att initiera åtgärder för att minska behovet av ekonomiskt bistånd måste således även fortsättningsvis prioriteras. Arbetet måste inriktas på att färre hushåll skall vara i behov av ekonomiskt bistånd och att den genomsnittliga bidragstiden skall förkortas. Arbetet måste inriktas på att finna individuella lösningar för enskilda i syfte att underlätta matchningsprocessen mellan arbetslösa och lediga arbeten.

Det senaste året har präglats av en lågkonjunktur, vilket även fortsättningsvis kommer att påverka sysselsättningen trots att tillväxten förutsägs öka igen under våren 2004. Av hushållen med ekonomiskt bistånd under 2002 hade 36 % ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

Det ställs i dag andra krav på stadens socialsekreterare än för bara ett par år sedan. Gruppen socialsekreterare skall ges goda möjligheter till kompetensutveckling. De utbildningar som staden skall erbjuda skall innehålla hur arbete med nya arbetssätt samt förebyggande och uppsökande verksamhet kan utföras. Stadens kompetensfond utgör en viktig resurs i detta sammanhang.

Budget 2004

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd uppgår till 1 093,3 mnkr inkl. kostnad för handläggning, och intäkterna till 21,3 mnkr, vilket är en ökning av kostnaderna

med 18,0 mnkr och ingen förändring av intäkterna jämfört med föregående år. Förändringen beror på ökade kostnader för SL-kort.

Arbetsmarknadsåtgärder

Mål för verksamheten

En väl fungerande arbetsmarknad är avgörande för ett starkt näringsliv och därmed en grundläggande förutsättning för en hållbar tillväxt och förbättrad välfärd i hela staden. Stadens arbetsmarknadspolitik skall framför allt inriktas på att

- * förbättra levnadsvillkor och motverka utanförskap genom att bidra till ökad sysselsättningsgrad bland dem som står långt från arbetsmarknaden
- * främja tillväxten genom utbildning av arbetskraft inom vissa bristyrken.

En arbetsmarknads- och integrationsberedning har inrättats 2003 under kommunstyrelsen. Beredningen skall stödja, samordna och utvärdera stadsdelsnämndernas och övriga instansers åtgärder på arbetsmarknadsområdet. Med utgångspunkt från ovanstående mål fastställs arbetsmarknadspolitiska riktlinjer som samordnas med stadens näringslivspolitiska program. Nyckeltal fastställs i särskilt ärende till kommunfullmäktige. Stadsdelsnämndernas insatser för att komma närmare målen skall redovisas i verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser.

Ambitionsnivån är fortsatt hög när det gäller att öka sysselsättningsgraden i alla delar av staden. Därför är det viktigt att goda erfarenheter avseende exempelvis matchningsprogram och kompetensutveckling sprids mellan stadsdelsnämnderna och att nära samråd sker mellan stadsdelsnämnderna, berörda facknämnder, arbetsförmedlingskontoren och övriga aktörer.

Stadsdelsnämnderna har ett ansvar att utveckla kontakterna mellan staden och företagen i stadsdelsnämndsområdet. Det lokala näringslivsarbetet som löper sedan tidigare skall utvecklas i nära samarbete med näringslivsnämnden, som har en samordnande funktion. Genom att utveckla denna arbetsmodell skapas bättre förutsättningar att långsiktigt och med stabilitet öka sysselsättningen lokalt.

Med anledning av den svaga ekonomiska utvecklingen bedömer staden att arbetsmarknadsinsatserna inte kommer att minska. Stadens och statens insatser skall komplettera varandra. Samarbetet med länsarbetsnämnden intensifieras.

Budget 2004

Kostnaderna för arbetsmarknadsåtgärder uppgår till 100,8 mnkr och intäkterna till 33,7 mnkr, vilket är oförändrat jämfört med föregående.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

4. Förslaget till budget 2004 och inriktning för 2005 och 2006 för **Stadsdelsnämnderna** godkänns.

Förändring mellan kommunfullmäktiges budget 2003 och kommunstyrelsens förslag till budget 2004 redovisas i bilaga 1:5-16.

Reservationer och yrkanden redovisas i del 2 till denna budget.

Utdrag ur kommunfullmäktiges protokoll den 16 juni 2003

Beslut

Övergripande

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Verksamhet för barn och ungdom

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Pedagogisk verksamhet: Förskoleverksamhet

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * uttala att mot bakgrund av att efterfrågan på dagbarnvårdare varierar i staden avgör respektive stadsdelsnämnd när arbetet med att rekrytera dagbarnvårdare skall intensifieras
- * staden följer effekterna av reformen inom förskolans område (maxtaxan och införandet av allmän förskola för 4-5 åringar) och begär inom ramen för kommunförbundets arbete att full kompensation utgår från staten till kommunerna
- * i övrigt bifalla kommunstyrelsens förslag.

Pedagogisk verksamhet: Skolbarnsomsorg

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Pedagogisk verksamhet: Skola

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Barn med behov av särskilt stöd

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Kultur- och föreningsverksamhet

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Omsorg om funktionshindrade

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Individ- och familjeomsorg

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * frivilligorganisationerna utgör en länk till social gemenskap för människor som hamnat utanför det sociala nätverket. Därigenom utgör de ett mycket viktigt komplement till staden. Staden har dock alltid det yttersta ansvaret
- * i övrigt bifalla kommunstyrelsens förslag.

Ekonomiskt bistånd

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

Äldreomsorg

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * uttala att antalet platser på sjuksköterskeutbildningen i Mälardalen behöver utökas för att möta de framtida behoven.
- * i övrigt bifalla kommunstyrelsens förslag.

Utdrag ur kommunfullmäktiges protokoll den 17 juni 2003

Beslut

Arbetsmarknadsåtgärder

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.

R I
SDN:38

Fysisk verksamhet

Kommunfullmäktige hade alltså beslutat att

- * bifalla kommunstyrelsens förslag.